

FEBRUAR I MART PROŠLI U ZNAKU ZNAČAJNIH
POBOLJŠANJA SIGURNOSNIH I USLUŽNIH
FUNKCIJA PALATE GRGURINA

Muzej u vrijeme pandemije

U Pomorskom muzeju Crne Gore u februaru je okončan važan posao preuređenja javnih toaleta, koji je započeo u decembru. U martu su, pak, završeni radovi na ugrađivanju sistema i opreme za video nadzor, sistema za detekciju požara i protivprovalnog sistema, a oni su počeli 17. februara.

Od 15. marta naš muzej je radio u uslovima ograničenja okupljanja, kretanja i drugih privremenih mjera koje je Nacionalno koordinaciono tijelo uvelo u cilju zaštite od novog korona virusa (COVID-19). U skladu sa tim mjerama uprava Muzeja je donijela nekoliko preporuka za ponašanje i organizovanje procesa rada u novim uslovima.

Kao prvo, otkazna je realizacija programskih aktivnosti koje uključuju javna okupljanja, izložbe, predavanja stručna i tematska vođenja, radionice i slično, a uz to je Muzej zatvoren za grupne i individualne posjete.

Za zaposlene roditelje /staratelje/ hranitelje/usvojitelje ili samohrane roditelje djeteta mlađeg od 11 godina obezbijeđeno je plaćeno odsustvo sa rada, a za zaposlene koji zbog zdravstvenog stanja i drugih okolnosti ne smiju biti izloženi riziku obolijevanja, kao i za zaposlene koji putuju autobusom na posao uspostavljeno je obavljanje posla od kuće. Za njih je obezbijeđena i odgovarajuća komunikacija. Radi nesmetanog funkcionisanja Muzeja obezbijeđeno je prisustvo dijela zaposlenih u svim muzejskim službama.

(Više o tome na stranama 4 i 5)

IN MEMORIAM

DRAGANA LALOŠEVIĆ

(1957-2020)

ČLANICA SAVJETA
POMORSKOG MUZEJA

Poštovana članica Savjeta Pomorskog muzeja Crne Gore, etnoškinja **Dragana Lalošević**, dugogodišnja predana direktorica Muzeja grada Perasta, preminula je 9. februara u 57 godini života. Ponosni smo što je bila i dio naše institucije. Sa posebnim emocijama zadržaćemo sjećanje na dragu koleginicu poznatu po velikoj posvećenosti poslu i struci.

(Više na strani 2)

Dragana Lalošević (1957-2020)

Jedra Boke je mjesečna publikacija
Pomorskog muzeja Crne Gore
februar-mart 2020. godine

Direktor Pomorskog muzeja
Andro Radulović

Savjet Pomorskog muzeja
Od 14. septembra 2017. g. formiran je
Savjet Pomorskog muzeja koji će naredne 4
godine raditi u sljedećem sastavu:
Đuro Beli Prijić, predsjednik
Draško Dragaš, član
Dragana Lalošević, član
Vesna Prlja, član
Slavko Dabinović, član

Prijatelji i saradnici
Mr Mileva Pejaković Vujošević
Prof. dr Antun Sbutega
Prof. dr Gracijela Čulić
Don Anton Belan

Dr Stevan Kordić
Stefan Dabinović
Prof. dr Milenko Pasinović
Milan Sbutega
Zoran Radimiri
Željko Brguljan
Petar Palavršić
Slavko Dabinović
Radojka Abramović
Jelena Karadžić
Ilija Mlinarević
Milica Vujović
Smiljka Strunjaš
Danijela Nikčević

Jedra Boke sadržajno i tehnički oblikuje
Drago Brdar

Pomorski muzej Crne Gore Kotor
Trg Bokeljske Mornarice 391 Kotor, 82000
Telefon: +382 (0) 32 304 720
Fax: +382 (0) 32 325 883
Website: www.museummaritimum.com
e-mail: pom.muzej.dir@t-com.me

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru nastao je postepenim razvitkom prvobitne zbirke Bratovštine Bokeljske mornarice, utemeljene oko 1880. godine, koja je od 1900. godine otvorena za javnost, a 1938. godine preuređena i otvorena na prvom spratu sadašnje muzejske zgrade, barokne palate plemićke porodice Grgurina iz početka XVIII vijeka, koja je od 1949-1952. godine kompletno restaurirana i adaptirana za potrebe Muzeja. Danas je Pomorski muzej institucija kulture Republike Crne Gore.

Misija Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je da čuva sjećanje naše zajednice na bogatu pomorsku istoriju Boke Kotorske i njeno izuzetno kulturno nasljeđe.

Na komemorativnoj sjednici koja je bila upriličena 10. februara u Muzeju grada Perasta u organizaciji OJU Muzeji, sa posebnim emocijama od Dragane Lalošević oprostile su se **Slađana Mijanović**, direktorica OJU Muzeji, **Biserka Milić**, menadžerka za programske politike i planiranja, i pje-snikinja i novinarka **Dubravka Jovanović**.

Ponosni što je bila dio kolektiva, direktorica OJU Muzeji Kotora Slađana Mijanović podsjetila je na posebnu predanost poslu kojeg je Dragana Lalošević *neizmjerljivo voljela i znan-čki prenosila na druge*.

Ovdje, među starinama i dragocjenostima peraškim i bokeškim, radila je kao etnološkinja prebirajući od veza, košulja i čemera preko mandolina, dvogleda i žutih slika i pisama do ljutih noževa, pušaka i svega što je čovjek vještom rukom pravio da služi i traje. Živjela je svoj vijek uz prohujale vjekove ovog kraja i ljudi. Stručnim znanjem i ličnim angažovanjem da-la je nemjerljiv doprinos razvoju ove ustanove, proučavanju i zaštiti kulturnog nasljeđa. Dragana je bila tu da pouči, ohrabri, zamijeni, podrži, da teškoću učini lakšom, a izlaz iz problema bližim, riječi su Mijanovićeve.

Njen dom bila je Palata Bujović, Dragana je često znala reći da Perast smatra dijelom sebe same i djelom svoje duše. Pričala je da je svoje najradosnije, a i najteže trenutke voljela da podijeli sa Perastom. Smatram da nas je naučila na koji način i mi treba da ga doživimo, kazala je Biserka Milić.

Boka je bila njen prostor, sve što je bilo vezano za nju budilo je interesovanje kod nje kako profesionalno, tako i lično. Međutim, Kotor gdje je živjela smatrala je svojom kućom, a druga njena adresa zauvijek će ostati Perast i ovaj Muzej. Dragana je bila profesionalac, koji je vizionarski i hrabro spro-vodila svoje ideje. Bila je jedan od izuzetnih studenata, te je et-nologiju kao nauku izučavala do najsitnijih detalja do kraja svog radnog i životnog vijeka. Voljela je svoj posao, a bez izu-zetka i sa posebnom radošću i brižnošću podržavala je i sve ideje nas zaposlenih, kazala je Milićeva, uz akcenat na Draganin doprinos naučnom polju i zaštiti kulturnog nasljeđa kroz brojne radove i učešća na naučnim konferencijama.

Noć ova u Muzeju ispija ćutanje s tugom. Dragana u etno nauci, pa na čelu ove institucije u kojoj je svakom eksponatu udahnila sebe. Živjela je muzej, a ovaj muzej živio je nju, oprostila se od školske drugarice Dubravka Jovanović.

Dragana Lalošević je sahranjena u utorak 11. februara na gradskom groblju u Škaljarima.

Podrška novom životu najstarijeg portolana u našem muzeju

Kustos Pomorsko-tehničke zbirke Pomorskog muzeja Crne Gore **Ilija Mlinarević** 13. marta je u prostoru Ministarstva kulture na Cetinju potpisao ugovor o finansiranju projekta našeg muzeja pod nazivom *Novi život najstarijeg portolana* iz naše zbirke. Za realizaciju ovog projekta Ministarstvo je odobrilo 3.864 eura.

Projekat obuhvata stručnu obradu najstarijeg portolana (pomoćne pomorske karte sa detaljnim opisima luka i obalnih područja plovidbe), prevod teksta na crnogorski jezik, digitalizaciju i štampanje istog na crnogorski jezik. Značaj projekta je u tome što će vrijedna kartografska građa, stara tri vijeka, postati dostupna široj muzejskoj publici i javnosti.

Istom prilikom u Ministarstvu kulture Crne Gore 13. marta potpisani su ugovori sa realizatorima svih 87 projekata iz *Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara u 2020. godini*, čiju realizaciju je Ministarstvo podržalo sa ukupno 1.142.114 eura. Projekti i realizatori su odabrani na Konkursu za dodjelu sredstava iz ovog Programa.

Sa teritorije opštine Kotor Ministarstvo podržava, osim projekta našeg muzeja, još osam projekata. Riječ je o slijedećim projektima:

- Arheološka istraživanja lokaliteta Carine i Gradina u Risnu;
- Sanacioni konzervatorski radovi na arheološkom lokalitetu Carine VIII, Risan, II faza;
- Arheološka i arhitektonska istraživanja bastiona Valijer u Starom gradu u Kotoru;
- Sanacija fasade kompletne zgrade Arhivskog odsjeka Kotor;
- Izrada konzervatorskog projekta sanacije česama u Starom gradu Kotoru;
- Bokeljska noć;

➤ Izložba stare i rijetke knjige iz Riznice Srpske pravoslavne crkve u Kotoru.

Za realizaciju svih navedenih projekata Ministarstvo kulture je ukupno usmjerilo 97.264 eura.

Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara u 2020. godini je koncipiran u skladu sa principom ravnomjernog razvoja kulture na teritoriji svih opština. Projekti koji su obuhvaćeni su, između ostalog, arheološki lokalitet Svač, tri lokaliteta sa stećcima - Žabljak, Plužine, Municipium S u Pljevljima, podmorje, Žabljak Crnojevića, Kula Voltica u Nikšiću, Crkvu Sv. Trojice u Pljevljima, Dvorac kralja Nikole u Baru, Crkva Sv. Ilije i bolnica *Daniilo I* na Cetinju, Most knjaza Danila na Mrtvici u Kolašinu, Spomenik slobode na brdu Jasičevac u Beranama i mnoge druge.

Ovim strateškim dokumentom uključeni su i subjekti koji doprinose zaštiti, unaprijeđenju i popularizaciji kulturne baštine, koji se u najvećem

*dijelu odnose na konzervatorska i arheološka istraživanja, izradu konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnim dobrima iz grupe fizički najugroženijih – saopštio je prilikom potpisivanja ugovora ministar kulture **Aleksandar Bogdanović**.*

Ministarstvo kulture još od 2012. godine uspješno implementira projekte iz oblasti konzervatorske, muzejske, bibliotečke, arhivske i kinotečke djelatnosti kroz godišnji *Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara*.

Tako je u periodu od 2012. do 2019. kroz ovaj Program finansijski podržalo 671 projekata u iznosu koji premašuje osam miliona eura. Samo u protekle dvije godine Ministarstvo je podržalo 201 projekat iz oblasti kulturne baštine i obezbijedilo oko 2,5 miliona eura.

Ugrađena sigurnosna i bezbjednosna oprema

Pomorski muzej je krajem 2019. godine izradio plan zaštite objekata i stvari, na osnovu koga je izvršena nabavka i ugradnja sistema za video nadzor, sistema za detekciju požara i protivprovalnog sistema (fotosenzora i kamera). Do kraja 2019. godine sproveden je i okončan postupak javnih nabavki. Radovi na ugrađivanju opreme počeli su 17. februara, a završeni su tokom marta. Uz prateću opremu, ukupno je ugrađena 41 kamera.

Završeno renoviranje toaleta za posjetioce

U februaru je u Pomorskom muzeju otvoren novouređeni toalet. Osim dva prostrana toaleta sa kabinama, sanitarna prostorija sadrži i posebno opremljenu kabinu za osobe sa invaliditetom. Nakon sprovedenog tenderskog postupka 2019. godine radovi su bili povjereni kotorskoj firmi DEMA, a vrijednost istih je 22.484 eura. Finansijska sredstva su obezbjeđena iz budžeta Ministarstva kulture Crne Gore i iz sopstvenih prihoda Pomorskog muzeja.

Naš muzej obišao ambasador Republike Češke

Delegacija Ambasade Republike Češke u Crnoj Gori na čelu sa ambasadorom gospodinom **Karelom Urbanom** obišla je Pomorski muzej 5. marta tokom zvanične posjete našem gradu. U pratnji delegacije bili su zamjenica ambasadora **Jana Kalman** i asistent ambasadora **Miroslav Mašković**, te predstavnici Opštine Kotor.

Gosta su dočekale **Radojka Abramović**, viša savjetnica Muzeja, i **Jelena Karadžić**, kustos. Vodič kroz muzej gospodinu Urbanu bila je **Dolores Fabian**, vodič stranih zvaničnika i delegacija prilikom njihovih posjeta Kotoru. Obilazak Pomorskog muzeja ambasador Urban završio je upisivanjem u knjigu utisaka.

U našem muzeju se inače nalazi i stalna postavka na temu pobune mornara u Bokokotorskom zalivu (Boki Kotorskoj) iz 1918. godine, gdje su između ostalog, izloženi i lični predmeti češkog mornara **Františka Raša**, koji je, kao jedan od organizatora, nakon gušenja pobune strijeljan. Grad Kotor je ranije uspostavio partnerstvo sa češkim gradom Prerov, Rašovom rodnom mjestu.

Delegacija Parlamenta Republike Albanije u Muzeju

Pomorski muzej je 25. februara posjetila delegacija Odbora za vanjske poslove Parlamenta Republike Albanije na čelu sa predsjednicom Odbora **Mimi Kodheli**. Sa gospođom Kodheli zajedno su bili članica Odbora **Edinola Braha**, **Ina Jano**, sekretarka Odbora, i ambasador Republike Albanije u Crnoj Gori gospodin **Kurtezi Rid**. Goste je sa postavkom Muzeja upoznala **Dolores Fabian**. Gospođa Braha se po obilasku muzeja upisala u knjigu utisaka.

Palatu Grgurina obišla mlada predstavnica njemačkog Univerziteta u Erlangengu

Pomorski muzej Crne Gore 12. februara posjetila je **Ana Jop (Anna Jopp)** predstavnica Friedrich-Aleksander Univerziteta u Erlangengu, gradu blizu Nirnberga u njemačkoj saveznoj državi Bavarskoj.

Gospođa Jop je u naš muzej došla zajedno sa prof. dr **Aleksom Š. Vučetićem**, profesorom kotorskog Fakulteta za turizam i hotelijerstvo. Vodiči našim gostima bile su **Radojka Abramović**, viša savjetnica Muzeja, i **Jelena Karadžić**, kustos našeg muzeja. Nakon obilaska Palate Grgurina sa gostima je održano kraće druženje u našoj biblioteci.

Gošća iz Nirnberga je u našem gradu boravila od 11. do 13. februara u posjeti partnerima na Fakultetu za turizam u Kotoru a vezano za učešće u projektu Evropske unije pod nazivom Erasmus+ projekat CULTURWB.

TRADICIJA

Proslava Svetog Tripuna 1211. put

Centralna, vanjska proslava Svetog Tripuna – zaštitnika Kotora i Kotorske biskupije, jedina srednjovjekovna, vjerska gradska manifestacija sačuvana na prostorima današnje Crne Gore, ove godine je održana 9 februara. U prisustvu velikog broja hodočasnika, građana i vjernika Boke kotorske, proslava je upriličena 1211. put.

Svečanost je započela u 8:30 sati ispred Doma Bokeljske mornarice na Pjaci od kina gdje se okupio odred Matice Bokeljske mornarice. Odred se, predvođen Gradskom muzikom Kotor i praćen članicama ženske grupe Mornarice, uputio ispred glavnih gradskih vrata i tu dočekaao odred tivatske i hercegnovske podružnice.

Nakon što je komandir tivatskog odreda, ka-

pratnji adutanta **Grigorija Mihovića** i majora Abovića izvršio smotru Glavnog odreda. Mornari Glavnog odreda su potom ispalili počasni plotun, nakon čega je kolovođa **Zlatko Mrčević** sa odabranom grupom mornara izveo tradicionalno kolo Bokeljske mornarice.

Uslijedilo je euharistijsko slavlje koje je predvodio je **mons. dr Ivan Devčić**, riječki nadbiskup. U ime domaćina, Kotorske biskupije,

petan **Gracija Škanata**, predao raport komandiru matičnog odreda, kapetanu **Zlatku Moškovu**, oba odreda su zajedno sa gradskom muzikom Kotor i Tivta i u pratnji članica ženske grupe došla na Pjaci od kina, gdje je formiran Glavni odred Bokeljske mornarice, koji je brojao oko 80 članova.

Odred se odatle uputio ka Trgu Sv. Tripuna, gdje je uslijedila predaja raporta komandira Abovića **admiralu Antunu Sbutegi**, koji je u

vjernike i hodočasnike pozdravio je **mons. Rrok Gjonllesaj**, apostolski upravitelj Kotorske biskupije.

Nakon misnog slavlja uslijedila je procesija ulicama Kotora. U prolazu ispred hrama Sv. Nikole učesnike procesije pozdravili su sveštenici MCP predvođeni protojerejom-stavroforom **Momčilom Krivokapićem**, a na pjaceti ispred Zatvora i sveštenstvo CPC.

Zimski karneval

KARNEVALSKA POVORKA – SUĐENJE – FEŠTA

Zimske kotorske karnevalske fešte 2020. završene su 23. februara velikom karnevalskom povorkom glavnom gradskom saobraćajnicom, suđenjem i spaljivanjem karnevala **Furbopolpetuna Negromanta Skonfužonusa**.

Na posljednji đir karnevala su pratile bleh muzike iz Đenovića i Kotora, mažoretke *Fešta* i *Alisa* iz Kotora, *Modest* iz Tivta i *Lili* iz Herceg Novog, zatim *Infinity dance studio*, karnevalske grupe *Za dešpet*, *Katareo*, *Srednjevjekovni Kotor*, *Čarolija tišine* – Resursnog centra za sluh i govor – Kotor, NVO *Harlekin* i *Maskarada* iz Tivta, *Kosmopolitanke*, *Teatar 303*, Studentska organizacija Pomorskog fakulteta Kotor, Dom starih *Grabovac* iz Risna, djeca iz vrtića *Radost* i *Osmijeh*, mališani iz osnovnih škola: *Njegoš*, *Ivo Vizin* – Prčanj, *Nikola Đurković* – Radanovići i naši gosti iz Nikšića – Osnovna škola *Milija Nikčević*.

Pehar za najbolju masku pripao je karnevalskoj grupi *JPU Radost sa maskom Dalmatin-ci i Kruela*. Djeca iz vrtića *Radost*, zaposleni i roditelji su izašli u ukupnom broju od 876 dalmatinaca.

Pehar za drugo mjesto dobila je Karnevalska grupa *Gašleri* sa maskom *Kažin o Saloona*.

Dom starih *Grabovac* iz Risna sa maskom *Nikad nije kasno* osvojilo je pehar za treće mjesto.

Fešta je potom nastavljena uz muziku *Tri kvarta* i koncertom popularne hrvatske pjevačice **Jelene Rozge**.

Fotografije: Bokanews

ABRUM I VELIKI MASKENBAL

Tradicionalne zimske kotorske karnevalske fešte 2020. svečano su otvorene 15. februara Abrumom ulicama Starog grada na čelu sa kapom karnevala **Lukom Knezovićem**, kotorskom Gradskom muzikom i mažoretkama *Fešta* i Podizanjem karnevalske zastave. Veliki maskenbal održan je uveče 22. februara u Poslovnom centru *Vukšić*.

KAKO JE REKONSTRUISAN PRVI BROD
KOJI JE DOPLOVIO DO DANAŠNJE KALIFORNIJE

Replika Galeona San Salvador

Pomorski muzej u San Dijegu (SAD) je izgradio repliku galeona *San Salvador*, prvog evropskog jedrenjaka koji je oplovio Južnu Ameriku i 28. septembra 1542. godine došao do današnjeg zaliva San Dijego. Izrada replike u prirodnoj veličini koštala je pet miliona dolara. Ostvarenje ovog poduhvata omogućili su novčanim priložima brojni donatori, a u samoj izradi broda učestvovalo je 500 volontera. Kako nacrt originalnog broda iz 16. vijeka ne postoji, Pomorski muzej San Dijega morao se osloniti na postojeće, vrlo oskudne istorijske tragove. Ovaj primjer mogao bi biti inspirativan za Kotor da napravi repliku nekog bokeškog istorijskog jedrenjaka.

ISTORIJSKE ODLUKE

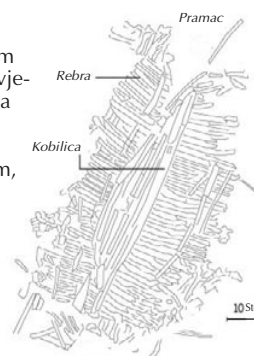
U fazi planiranja projekta obnove stručnjaci za istorijska dokumenta, pomorsku arheologiju i plovidbu morali su arhitekti da daju smjernice za izradu nacrt broda. Prvo su morali da odluče da li je originalni brod bio karavela ili galeon.

Najbolji pronađeni trag bio je pismeni zapis iskaza nekoga ko je vidio izgublenu sliku flote *San Salvador*. Svjedok je veće brodove opisao kao galeone pa su se eksperti tako odlučili za rekonstrukciju galeona.

Zastave

Na glavnom jarbolu je vjerovatno bila zastava sa Burgundskim krstom, koji je predstavljao Karla V.

Ostaci San Huana

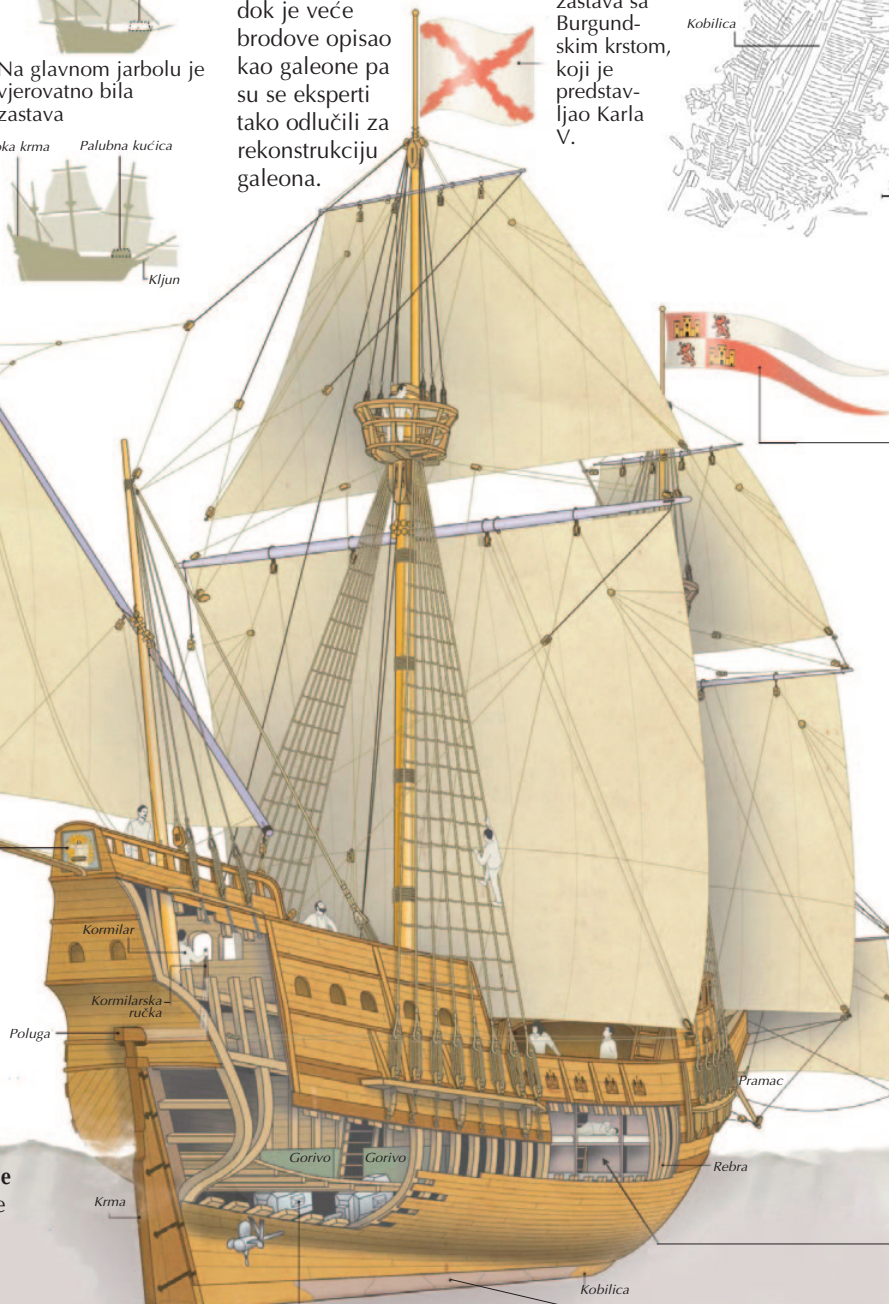
Galeon *San Juan* potonuo je kod Njufaunlanda 1565. g. a njegovi ostaci, otkriveni 1978. g. pružili su na hiljade detalja, poput oblika velikog kormila, sve do načina pričvršćivanja dijelova broda.

Originalni brod je građen daleko od linija snabdevanja, tako da nije mogao imati ornamentne ukrase. Jedini ukras bio je portret San Salvadora ili Svetog Spasitelja na krmu.

Kormilar je upravljao brodom pomoću ručke, koja je bila povezana sa kormom, omogućavajući da se korma pomera ulijevo ili udesno.

Moderno ispod površine

Da bi zadovoljio propise i primio posadu, brod je dobio modernu tehnologiju koja postoji ispod vodene površine. Noću, brod će se pokretati standardnim navigacionim svjetlima.

Brod je vjerovatno nosio i zastavu stare kraljevine Leon i Kastilje koja je pokrivala oko dvije trećine današnje Španije.

Za plovidbu replikom broda potrebno je najmanje desetak ljudi, u poređenju s više od 100 na originalu. Po potrebi će se neki prostori ispod palube pretvarati iz izložbenih prostora u prostorije za spavanje.

Dva motora od po 300 konjskih snaga pokreću dva propelera.

Osamnaest tona olova je u kobilici kao balast, a 56 dodatnih tona je u unutrašnjosti. Korišćen je pritom težak materijal da poveća balasnu težinu.

Replika galeona San Salvador

Najveći izazov u gradnji vodećeg broda prve evropske flote koja je ušla u zaliv San Dijego, a napravljenog od drveta, bio je da se pronađe kvalitetno drvo za gradnju, te izabere dobra kombinacija starih i modernih tehnika brodogradnje. Bilo je i problema oko odluke o konstrukciji pojedinih dijelova broda, kao na primjer, rebara.

POČETAK GRADNJE

Lokalni dostojanstvenici – uključujući predstavnike etničkih prasedelaca naroda Kumeiaai-a (Tipai Ipai), koji su živjeli oko Zaliva kada je prvobitni jedrenjak prvi put stigao na njegove obale – prisustvovali su ceremoniji polaganja kobilice u aprilu. Brod je trebao biti završen 2013. g.

2 Kobilica i krma

Kobilica je više nego dvostruko deblja od bilo kog drugog dijela trupa jer je pod najvećim opterećenjem.

2 Donji dio trupa

Tvrđe drvo koristi se na nižim presjecima gdje je stres veći. Time se takođe spušta težište, što povećava stabilnost.

3 Gornji dio trupa

Neke od ključnih odlika galeona se dobijaju prilikom formiranja pramac i krme. Pramac pruža pristup prednjem jedru. On je preuzet od mediteranskih ratnih galija, koje su ga koristile za probijanje drugih brodova.

Ratna galija

Dizajn galeona je koristio visoku krmu ratne galije. Reč *galeon* je izveden iz riječi *galija*.

4 Oplata trupa i palube

Za oblaganje viših delova trupa i palube korišćena je daska od *Daglas* jele, koja je lakša od drveta korišćenog na nižim presjecima radi spuštanja težišta.

5 Jarboli i oprema

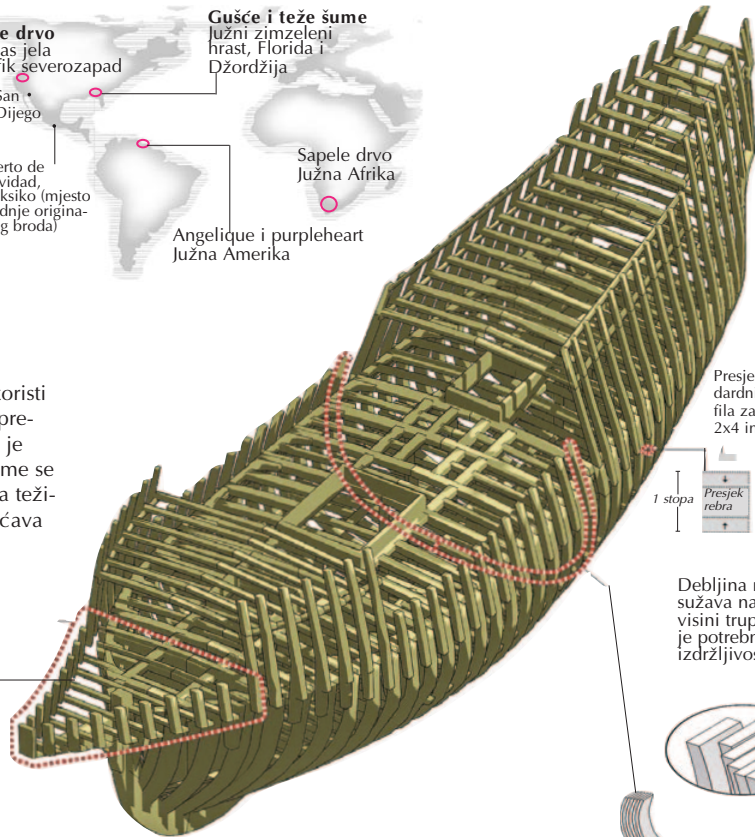
Dodati su nakon porinuća broda.

Izvor: Pomorski muzej San Dijega

TRAGANJE PO SVETU ZA KVALITETNIM DRVETOM

Ekipe koje su sastavile originalni brod zaposjele su šumu oko mjesta gradnje kako bi im drvo za izradu broda bilo blizu. Danas je tvrdog drveta zadovoljavajuće debljine i kvaliteta toliko malo da su brodograditelji drvo morali da obezbijede na tri kontinenta.

Presjek standardnih profila za rebra 2x4 inča

Debljina rebara se sužava na većoj visini trupa gdje je potrebna manja izdržljivost rebara

OBNAVLJANJE STARE METODE

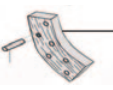
Prvobitni dizajn rekonstrukcije zahtijevao je da rebra broda budu napravljena od slojeva laminiranog hrasta, što je relativno jeftino. Ali, pošto ljepilo između slojeva nije držalo, bio je potreban drugačiji pristup.

Tradicionalni metod izrade brodskih rebara je gradnja od malih zakrivljenih dijelova koji se zajedno spajaju.

Da bi se napravio jedan od ovih odjeljaka, moralo se naći drvo koje ima oblik potrebnog odsjeka.

Oblik presjeka odjeljka nije jedini važan faktor. Da bi segment bio snažan nije smio imati čvorove, a uzdužne linije godova morale su slijediti istu krivu.

Usvajanje ove metode za *San Salvador* je značilo da je potrebno više kvalitetnog tvrdog drveta, kojeg su brodograditelji mogli da prikupe u okviru budžeta od pet miliona dolara.

ULAZAK U ZALIV SAN DIJEGO

Nakon što je *San Salvador* završen, plovio je uz obalu Kalifornije kao što je to uradio originalni brod tokom posjete zalivu San Dijego.

Rt Balast, mjesto gdje se 1542. g. iskrcala posada originalnog broda

San Salvador je po završetku gradnje premješten do Pomorskog muzeja San Dijega, gdje je pridružen jedrenjaku *Star of India* i drugim istorijskim brodovima ovog muzeja i otvoren za posjetioce.

Pomorstvo u KOTORU danas

Kruzing dani u Kotoru u februaru i martu prošli su sa tri dolaska malog kruzing broda *Athena*. Sva tri su zabilježena tokom februara (8, 18. i 28.). Širenje pandemije opasnog korona virusa u martu je zaustavilo i dolazke *Athene* nakon što su vlasti Crne Gore zabranila dolazke kruzera.

U martu su inače širom svijeta obustavljena skoro sva kruzing putovanja, mada su neke kompanije, čak i pošto je Svjetska zdravstvena organizacija proglasila pandemiju, nastavile ugovaranje novih putovanja.

Prema podacima Međunarodnog udruženja za krstarenje (CLIA) – trgovinskog udruženja kruzing industrije – 3,6% od 277 brodova kojima upravljaju članice do 30. marta još nisu bile završili svoje itinerare. Na moru je od toga bilo šest većih kruzera, a riječ je o slijedećim: *Costa Deliziosa*, *MSC Magnifica*, *Pacific Princess*, *Queen Mary 2*, *Columbus* i *Hanseatic Nature*.

U svijetu je još u februaru došlo do zaraze korona virusom na nekoliko kruzera. Prvi slučaj se dogodio na velikom kruzera *Diamond Princess*, na kome je od oko 3.700 putnika i članova posade iz 50 zemalja, njih 712 bilo zaraženo korona virusom. Brod je nedjeljama bio na karantinskom vezu u japanskoj luci Jokohama.

Pošto se pandemiji još ne nazire kraj, ekonomske štete po industriju kruzing putova-

nja ne mogu se sagledati. Procjenjuje se da vodeće kompanije mogu bez ikakvih prihoda izdržati šest mjeseci zahvaljujući ogromnim zaradama iz prethodnih godina.

Ova industrija, inače, stvara preko 150 milijardi dolara godišnje u globalnoj ekonomskoj aktivnosti, podržava preko 1,17 miliona radnih mesta širom svijeta i dodiruje gotovo svaki drugi privredni sektor. Godina 2020. je trebalo da bude rekordna, a trenutno tri najveće svjetske kompanije za krstarenje – *Carnival*, *Royal Caribbean* i *Norwegian* – koje predstavljaju gotovo 80% globalnog kapaciteta, sada skoro da nemaju prihoda. Cijene njihovih akcija su od početka godine niže za 70-80%. Zaustavljanje kruzera pokvarilo je i ekonomiju luka zavisnih od turističkog saobraćaja, što će svakako osjetiti i Luka Kotor.

Osim neizbježnih posljedica, pandemija novog korona virusa pred kruzing kompanije otvorila je teška pitanja budućnosti: kada će se i hoće li se putnici vratiti.

U tom kontekstu analitičari ukazuju na kruzere kao idealan inkubator širenja epidemija, čak i bez globalne pandemije. Oni podsjećaju na prilično česte zaraze na kruzima gastrointestinalnog tipa, zatim gripa i kozica. Takođe, podsjećaju i na brojne ekološke, etičke, kulturne, pa čak i ekonomske kontroverze vezane za industriju kružnih putovanja.

Ilustracija: Getty Images

Kruzer *Diamond Princess*, prvi kruzer na kome je došlo do zaraze

POŠTA STRIJELJANIM VOĐAMA POBUNE MORNARA U BOKI: Osim u proslavi Svetog Tripuna Bokeljska mornarica Kotor je 11. februara tradicionalno učestvovala u obilježavanju 102 godišnjice od strijeljanja vođa pobune mornara na austrougarskoj floti u Boki Kotorskoj. Pobuna mornara se odigrala od 1. do 3. februara 1918. godine, a vođe pobune **Jerko Šižgorić, Mate Brničević, Anton Grabar i Fran-**

tišek Raš strijeljani su 11. februara 1918. u Škaljarima. Na taj dan predstavnici Bokeljske mornarice na čelu sa admiralom prof. dr **Antonom Sbutegom**, viceadmiralom **Ilijom Radovićem** i predsjednikom Upravnog odbora **Aleksandrom Denderom** su, zajedno sa predsjednikom Opštine Kotor, UBNOR-a, Mornaricom Vojske Crne Gore i drugima, položili vijenac na spomen obilježje streljanima u Škaljarima.

Pomorstvo

Rječnik

LAZARET u Srednjem vijeku: dom za gubavce kod Jerusalima, posvećen sv. Lazaru, je specifični sanitetski, zdravstveni objekt, karantinska stanica, lociran van gradske jezgre, u lukama ili njihovoj blizini, odnosno na kraju plovnih puteva.

Služili su za upućivanje i zadržavanje zaraženih ili sumnjivih brodova, njihovih posada, putnika i tereta da se podvrgnu karantinu. Lazareti su zbog potrebe stroge kontrole uvijek dobro ograđeni, ponekad su se nalazili uz same gradske bedeme (primjer Kotor), a često su bili i u situaciji da sprovedu odbrambene aktivnosti.

U Kotoru se u poznatim istorijskim izvorima karantin prvi put spominje 1431. godine, ubrzo nakon preuzimanja Kotora od strane Mletačke Republike. Po navodima **Kovijanića i Stjepčevića**, tada je jedan kotorski brod, prilikom povratka iz Molfete, izdržao karantin ispred Đurića, naselja u blizini tjesnaca Verige.

Lazareti Kotor i Boke Kotorske bili su uz Splitski lazaret i onaj u Dubrovniku najznačajnije sanitetske institucije na istočnoj jadranskoj obali.

Stari jedrenjaci

Kliper-bark *Neptun* plovi ispred venecijanske luke pramcem okrenut na desnu stranu; Đovani Luco, 1870; akvarel na papiru, 70 x 47 cm; Većinski je najduže bio u vlasništvu i suvlaništvu prčanjskih kapetana iz porodice Florio zapovijedali su kapetani, suvlasnici Tripun i Ilija Florio, kapetani Anton Luković, Filip Đurović i Filip Vizin. Prodat je u Trstu 13. februara 1886. godine.